

- наук / О.А. Безрукова. – К., 2006. – 212 с.; Гера Р.Д. Формирование гражданско-правовых компетенций школьников в современных общественно-политических и социальных условиях / Р.Д. Гера // Образование в современной школе. – 2005. – № 4. – С. 25-31; Снігур Л.А. Психологія становлення громадянськості особистості : автореф. дис. ... д-ра психол. наук / Л.А. Снігур. – К., 2005. – 331 с.
5. Компетенсний підхід у сучасній українській освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 23
 6. Основні форми й методи організації вільного часу учнівської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: softacademy.inpu.edu.ua/Programs/Organizacia_vilnogo_chasu/part_2_2.html.
 7. Там само.

В статье освещается роль клубной работы в гражданском становлении учащихся из опыта работы историко-патриотического клуба «ВИП», который действует на базе Каменец-Подольского лицея с усиленной военно-физической подготовкой Хмельницкой области.

Ключевые слова: клубная работа, гражданское воспитание, гражданственность, гражданская компетентность.

Отримано: 10.12.2013

УДК 373.5.016:94]:37.091.33

Діана Боровець

РОЛЬОВА ГРА НА УРОКАХ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «ПАРИЗЬКА МИРНА КОНФЕРЕНЦІЯ 1919-1920 рр.»)

У статті проаналізовано досвід використання методики рольової гри на прикладі уроку з всесвітньої історії у 10 класі на тему «Паризька мирна конференція».

Ключові слова: рольова гра, конференція, дипломатична боротьба, дискусія.

Стрімкий та динамічний розвиток сучасної світової цивілізації, швидкі зрушення в технологіях, зростання соціальної мобільності, інтелектуалізація праці, піднесення ролі особистості – все це свідчить про формування обрисів якісно нового типу суспільства, що постійно оновлюється. У цьому розумінні воно є інноваційним, тобто відкритим для різноманітних нововведень.

Нове суспільство висуває нові вимоги перед освітою. Однією із них є підготовка людей, які можуть знаходити свій шлях у зміненому оточенні, приймати критичні рішення, які швидко встановлюють нові зв'язки. Активність, творчість, самостійність, здатність адаптуватися до стрімких змін у світі – ці риси особистості стають найважливішими на сучасному етапі. Їх формування вимагає інноваційних підходів до процесу навчання. Відбувається переосмислення самоцінності знань, зростає роль уміння здобувати, переробляти інфор-

мацію, одержану з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку та самовдосконалення людини. Завдання, що висувуються перед сучасною освітою, чітко окреслюють головні напрями, за якими вони мають реалізовуватися.

Одним з основних прийомів на уроках історії є рольова гра. Під час розігрування ролей вивчаються різноманітні факти, точки зору. Застосовуються різні форми проведення рольової гри (історичні суди чи прес-конференції, «круглі столи» чи театралізовані вистави). Завдання вчителя при підготовці до проведення заняття полягає в якнайширшому і всебічному розгляді даної проблеми з використанням інформації, доступної учням. Учитель не тільки не дає готових відповідей, але й не повинен вимагати від учня приєднатися до однієї з точок зору, натомість останній має спрямовуватися у бік вироблення власної позиції. Дуже ефективним є прийом, коли учні після переконання своїх опонентів спробують піддати критиці власні погляди. Відтак, рольова гра – це невелика п'єса, яка ставиться учнями, а в основі лежить імпровізація¹.

Рольова гра вимагає від дітей прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. Кожна гра має чітко розроблений сценарій, головну частину якого необхідно доопрацювати учням. Отже, пошук вирішення проблеми залишається за учнями.

Рольові ігри вигідно відрізняються від інших методів навчання тим, що дозволяють учням бути причетними до розробки теми, яку вивчають, дають можливість їм як би «прожити» деякий час у ролі когось іншого, спробувати свої сили в конкретних життєвих ситуаціях. При цьому треба підкреслити, що рольові ігри не замінюють традиційні методи навчання, а рціонально їх доповнюють.

Однак, перед тим як застосовувати гру в навчальному процесі, необхідно чітко з'ясувати, який навчальний матеріал доцільно викладати за допомогою рольових ігор, для якого контингенту учнів їх можна використовувати, як зв'язати гру з іншими засобами навчання, які є в навчальному плані.

Основним критерієм, який з'ясовує правильність використання рольових ігор у навчальному процесі, є досягнення мети навчання з урахуванням умов, у яких буде проходити процес навчання. Формулюванню цілей гри треба надавати великого значення. Перед тим, як відповісти на запитання, як буде проходити гра, треба відповісти на запитання, чому ми бажаємо навчити. При цьому мета гри має бути сформульована настільки чітко, щоб служити орієнтиром не тільки конструкторам гри й викладачам, а й усім учасникам гри, включаючи самих гравців².

Пропонуємо Вашій увазі урок історії з елементами рольової гри на тему «Паризька мирна конференція 1919-1920 рр.». Сама ідея не є цілком новою. У 1996 р. під егідою Ради Європи в Оксфорді був організований учнівський форум на тему «Паризька мирна конференція і Версальський мирний договір». Він прохо-

див у формі гри-імітації. Учні розділилися на групи країн – що були учасниками конференції, і вели дискусії³. Спираючись на європейський досвід, варто відпрацювати дану методику й у вітчизняній школі.

Підготовка до уроку. Учнів варто попередити заздалегідь (за два тижні до уроку) про планований захід. Для того, щоб залучити якомога більше учасників до імпровізованої конференції, вчитель розподіляє між учнями ролі, які вони гратимуть. Кожен учень представлятиме інтереси однієї з країн-учасниць Паризької конференції і відповідатиме на запитання відповідно до ролі. Їх може роздати вчитель, який знає здібності своїх учнів за принципом: найбільш здібним – важчі, менш здібним – легші. Або ж це можна зробити демократичним методом жеребкування. Визначаються основні ролі: США, Велика Британія, Франція, Італія, Японія (держави-переможниці), Німеччина, Австрія, Болгарія, Угорщина, Туреччина (переможень держави, які не були присутніми на конференції, але змушені підписувати домовленості, узгоджені її учасниками), Росія (яку взагалі не запрошували на конференцію до Парижу, але яка брала участь у війні на боці Антанти). За наявності часу та активних учнів перелік ролей можна доповнити делегацією з Румунії, Чехословаччини, Польщі, УНР (наявність останніх двох учасників обов'язкова при включенні до розгляду на уроці «українського питання»).

Після розподілу ролей учитель інструктує учнів з приводу того, які питання будуть розглядатись на уроці-конференції. Перелік питань, що розглядаються, включає: 1) Плани держав-переможниць щодо повоєнного облаштування світу; 2) Німецьке питання; 3) Мирні договори з колишніми союзниками Німеччини; 4) Українське питання; 5) Створення Ліги Націй.

Кожен учень-учасник працює над вказаними питаннями відповідно до інтересів і поглядів тієї країни, яку він представляє. Вчитель обов'язково має надати орієнтовний перелік літератури, інтернет-ресурсів, які потрібно використати при підготовці.

Мета уроку: порівняти наміри держав-переможниць на конференції щодо повоєнного облаштування світу; охарактеризувати головні положення Версальського договору з Німеччиною; розкрити особливості укладання Сен-Жерменського, Нейїського, Тріанонського, Севрського мирних договорів з колишніми союзниками Німеччини; пояснити специфіку «українського питання»; визначити особливості механізму створення, переваги і недоліки Ліги Націй; закріпити навички аналізу і порівняння історичного матеріалу, уміння розглядати історичні явища в конкретно-історичних умовах; виховати учнів у дусі патріотизму та національної гідності.

Обладнання: підручник; посібники як джерело додаткової інформації; стінна карта «Територіальні зміни після Першої світової війни».

Хід уроку

Організаційний момент.

Ще до початку уроку вчитель з учнями готує «робочі місця» для конференції. Оптимальним варіантом буде розташування парт колом, щоб учасники могли бачити обличчя одне одного. Ті учні, які не беруть участь в інсценуванні, сидітимуть позаду і гратимуть роль преси, яка має висвітлити події конференції та її рішення найбільш повно і детально, але водночас акцентуючи увагу на основних важливих моментах. Таким чином, усі присутні учні будуть залучені до роботи. Якщо «акторів» можна буде оцінювати за їх гру і попередню підготовку до роботи, то «журналістам» можна буде поставити оцінку за підготовлений матеріал у письмовому вигляді.

Хід конференції.

Учитель відіграє роль модератора імпровізованої конференції. Він повідомляє мету уроку, озвучує питання, які мають бути розглянуті та запрошує до круглого столу учасників зібрання. Під час розгляду першого питання «Плани держав-переможниць щодо повоєнного облаштування світу» свої позиції озвучують представники Великої Британії, Франції, Італії, Японії, США, Румунії. Учні почергово формулюють вимоги «своїх» держав. У разі необхідності вчитель коригує і спрямовує їх так, щоб вони якнайчіткіше розкрили дійсні мотиви та конкретні прояви дипломатичної боротьби. Бажано, аби у ході конференції були змістовно розкриті такі тези: Франція прагне позбавити німців можливості реваншу, обклавши величезними репараціями та відібравши значну частину території; Велика Британія та США не бажають надмірного послаблення Німеччини і прагнуть рівноваги сил у Європі, до того ж США, які під час війни змінили статус боржника на статус кредитора, прагнуть стати світовим лідером («14 пунктів» В.Вільсона); Італія заявляє про свої претензії на альпійські та балканські території; Японія озвучує свої прагнення стати гегемоном у східноазійському регіоні; Румунія активно висловлює бажання отримати території з австро-угорської спадщини⁴.

Наступні питання розглядаються за подібною схемою. Проте, все ж, докладніше зупинимося на розгляді «українсько-го питання» на Паризькій конференції. До столу переговорів запрошуються учасники: спільна українська делегація від УНР та ЗУНР, Польща, США, Франція, Велика Британія. У даному випадку дискусія організовується за такими орієнтовними сюжетними лініями: українська делегація на конференції відстоює самостійницькі позиції; Польща налаштовує присутніх проти українських делегатів, показуючи їх комуністами чи союзниками німців; Франція прагне перешкодити поширенню більшовизму та створити санітарний кордон з таких країн, як Польща, Румунія, Чехословачина, а тому вона не вважає за потрібне прислухати-

ся до бажань українців; США та Велика Британія дотримуються переконання, що кожен народ має право на самовизначення. Загальний компроміс зводиться до того, що Польща погоджується на надання західноукраїнським землям автономії⁵.

Після розгляду всіх питань вчитель підводить підсумки роботи учасників конференції та дає завдання на наступний урок підготувати учням, які пасивно споглядали конференцію, письмову доповідь у вигляді статті до місцевої газети про події та рішення Паризької мирної конференції. Учні-журналісти після розгляду кожного з запитань конференції можуть задавати уточнюючі запитання учасникам та вчителю для того, щоб якомога достовірніше подати інформацію на розгляд громадськості.

Така форма проведення уроку дозволяє проаналізувати та систематизувати навчальний матеріал. У змістовому аспекті навчання за допомогою рольових ігор можна виділити такі моменти:

- підвищення інтересу до навчальних занять і проблем, що розглядаються на уроці;
- зростання пізнавальної активності у процесі навчання, учні засвоюють та утримують більшу кількість інформації, яка базується на прикладах конкретної діяльності, що сприяє отриманню учасниками гри навичок прийняття рішень;
- рольові ігри позитивно впливають на емоційну атмосферу в учнівському колективі;
- змінюється самооцінка учнів, а точніше вона стає більш об'єктивною;
- змінюються у кращий бік взаємини учнів і вчителя.

Таким чином, ігри розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність. За їх допомогою формуються спостережливість, вміння робити висновки, зіставляти й порівнювати окремі факти. Під час гри учні краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання у нових ситуаціях.

Примітки:

1. Рольова гра як форма інноваційних технологій. – Режим доступу: <http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=50668&pg=0>
2. Стобарт М. Совет Европы и историческое образование / М. Стобарт // Преподавание истории в школе. – 1995. – № 7. – С. 37.
3. Полянський П.Б. Всесвітня історія. 1914-1939 : підруч. для 10-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / П.Б. Полянський. – К. : Генеза, 2002. – С. 35-43.
4. Гісем О.В. Всесвітня історія. 10 клас : розробки уроків / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків : Вид-во «Ранок», 2010. – С. 93-95.

В статтє проанализирован опыт использования методики ролевой игры на примере урока всемирной истории в 10 классе на тему «Парижская мирная конференция».

Ключевые слова: ролева игра, конференция, дипломатическая борьба, дискуссия.

Отримано: 24.09.2013